

PROF. DR. HÂMÎT SADI SELEN
1892 — 1968

Nekroloji:

HÂMÎT SADÎ SELEN

1892 — 1968

Kurumumuz değerli üyesi Prof. Dr. Hâmit Sadi Selen 1308 (1892) yılında İstanbul'da doğmuştur. 1914 yılında İstanbul Darülfünunu Edebiyat Fakültesini bitiren Prof. Hâmit Sadi Selen, 1916 yılında henüz kurulmuş olan Coğrafya Enstitü'süne asistan olarak girdi. Dört yıl bu enstitü'de asistan olarak çalıştıktan sonra 1920 yılında Viyana'ya giderek 1923 yılına kadar Viyana Üniversitesi Coğrafya şubesine devam etti; orada "Tarihî Belgelere göre Anadolu'da Türklük" adı altında bir doktora tezi hazırlayarak doktora imtihanını verdi ve Dr. ünvanını aldı. Türkiye'ye döndükten sonra 1924 - 1933 yılları arasında İstanbul Darülfünun'da, Yüksek Ticaret Mektebinde, Galatasaray ve Darüşşefaka Liselerinde coğrafya öğretmenliği yaptı. 1934 yılında Ankara'ya geldi. Burada, önce Gazi Eğitim Enstitüsünde, 1937 yılından itibaren de Siyasal Bilgiler Okulu'nda coğrafya öğretmenliği yapmağa başladı. Daha sonraları Siyasal Bilgiler Okulu fakülte olunca, kurulan "İskân ve Şehircilik Enstitüsü"nü on yıldan fazla müdürlüğünü yaptı. Müdürlüğü sırasında bölge planlaması konusunda araştırmalarda bulundu.

Prof. Dr. Hâmit Sadi Selen 1962 yılında aynı fakülteden emekliye ayrıldı.

Kurumumuzun aylık toplantılarından birinde bir konuşma yapmak üzere 27 Ekim 1968'de Ankara'ya gelen Prof. Selen 29 Ekim 1968 Salı günü bu konuşmayı yapamadan geçirdiği bir kalb krizi sonunda hayata gözlerini kapadı.

Prof. Dr. Hâmit Sadi Selen'in başlıca eserleri şunlardır :

- 1 — Mevziî Coğrafya (Tercüme), 1929
- 2 — İktisadî Coğrafya, 1926
- 3 — Türkiye Coğrafyası, 1924
- 4 — Türkiye Coğrafyasının Ana Hatları, 1945
- 5 — Dünya Ticareti, 1946
- 6 — Ticaret Tarihi, 1938
- 7 — Ortaokul Ders Kitapları ve Atlaslar;

Arkadaşımızın yapamadığı Konuşmayı bıraktığı notlarından faydalanmak suretiyle 6 Kasım 1968 de yapılan toplantıda gelini Doç. Dr. Nevin Selen okudular. Bu konuşmayı aşağıda sunuyoruz :

ATATÜRK'TEN ANILAR

Türk Tarih Kurumu'nun bir çok üyeleri gibi ben de Atatürk'ü yakından tanımış, sohbetinde bulunmuş bahtiyarlardanım. Bu anılarım üzerine Kurumun yeni konferans salonunda bir konuşma yapmayı istedim. Bana bu fırsatı verdiklerinden dolayı değerli başkanımıza ve idarecilerimize teşekkürlerimi sunarım.

Sıcak bir yaz günü Tarih Kurumu'nun bir kısım üyeleri Dolmabahçe sarayında toplanmış çalışıyorduk. Bir aralık o zamanki Başkanımız Hasan Cemil Çambel, Ata'nın bugün bizi kabul edeceğini bildirdi. Bu habere ben çok sevinmiştim. Düşünce ve devrimlerine hayran olduğum bir şahsiyeti yakından göreceğim, öğüt ve fikirlerini dinleyecektim.

Saat beşe doğru merhum Hasan Cemil Çambel bizi alarak Dolmabahçe önünde duran motörün güvertesinde Atatürk'ün huzuruna getirdi. Yanında tanımadığım bir çok kimseler vardı. O gün bir Temmuz deniz bayramı olduğu için Moda Deniz Kulübünün açılış merasimine gideceğimizi öğrendim. Atatürk yazlık açık renk bir elbise içinde neşeli ve sıhhatli gözüküyordu. Yalnız sabırsızlıkla bir şey bekler hali vardı. Bu kudretli adamın istediğinin yerine gelmesi için insanda her türlü yardımı yapmak hissi uyanıyor. Ata bir şey istesin olmasın, buna benim aklım ermiyordu. Ben bu ruh haleti içinde iken, ileriden elindeki tepside bir dondurma bardağı, bir garson gözüksü, meğerse beklediği bu imiş. Fakat garson bardağı kendilerine uzatınca almadı, görmüyor musun misafirlerimiz var. Bu sıcak günde önce onlara, sonra bana getirirsin.

Motor Moda iskelesi doğrultusunda harekete hazırlanırken bir soru ortaya attı. Atatürk daha ziyade Hasan Cemil Çambel'den cevap bekler bir tarzda: Acab aben ressam olabilir miyim? diye sordu. Cemil Bey başta, aman efendim, siz arzu ettikten sonra pekâlâ yaparsınız, eliniz, parmaklarınız bu işe pek yatkın görünüyor, sesleri yükseldi.

Ata biraz düşündükten sonra şöyle dedi: Ben Harbiye'de iken resim dersinden daima 10 numara alırdım. Resim hocamız Ziya Bey, giyinmesine meraklı bir zattı. Öğretmen kıyafetine dikkat ederse daha çok saygı toplar. Kendisi benimle meşgul olur, verilen ödevin eksik yerlerini tamamlar, sonra da kendi tamamladığı bir şeye az numara verecek değil ya, her derste 10 numara alırdım.

Bu sözlerden sonra hemen ilâve etti. Acaba şimdi Ziya Bey nerede?

O sıralarda, Kandilli'li bir Ziya Bey'i tanıyordum. Her sene güzel bir cep takvimi yayınlardı ve ben bu takvimi muntazaman alırdım. Fakat kendisinin aynı zat olduğunu kesin olarak bilemediğim için sustum.

Bu resim sorusunun ne maksatla ortaya atılmış olduğunu hemen kavıyamadım. O aralık bütün zihinler Almanya'da iktidarı eline alan Hitler'le meşguldü. Epey sonra bu sözlerle Hitler arasında bir ilgi bulabildim.

Ankara'da Profesör Bonatz modern mimarlık üzerine bir konferans vermişti ve sık sık "Hitler buyurdu ki" diye konuştu. Ertesi gün Gazi Terbiye Enstitüsünde ders arasında Profesör Ruben'le konferans üzerine konuşurken bana "Bonatz'ın Hitler buyurdu ki, ifadesine dikkat etmişsinizdir. Bu adamlar böyledir. Hitler Viyana'da Orta Güzel Sanatlar mektebine talebe olmak istemişti, fakat bu adamlar giriş imtihanını kazandırmadılar. Yoksa şimdi milletin başına belâ olacağına, atelyesinde boya boyayıp duruyordu." sözleri hatırıma geldi. Bütün konuşmalar zihnimde büyük bir mâna kazandı.

Motorun açık yeri rüzgârlı olduğu için Atatürk'le beraber kapalı yere çekildik. Şimdi başbaşa bulunduğumuzdan dolayı hem seviniyor, hem konuşacağımız konuyu merak ediyordum. Tahsilimi sordular.. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ni bitirdiğimi, sonra da Viyana Üniversitesi'ne devam ederek "Türklerin Anadolu'ya Yerleşmesi" konusu üzerinde doktora imtihanı verdiğimi söyledim. "Avrupa'ya tahsil için gidenler ya burada yüksek tahsilini yapıp gitmeli, yahut imkân bulursa orta tahsili de Avrupa'da yapmalı." buyurdular. O aralık Moda iskelesine yaklaşmış bulunuyorduk.

Moda Deniz Kulübüne geldiğimiz zaman büyük bir kalabalık bizi karşıladı. Ben bu kalabalık içinde kendilerinden uzak kaldım.

Dönüşte akşam yemeğine davetli olduğumuz bildirildi. Her ne kadar kulağımız sofraya hikâyeleriyle dolu ise de bu gibi toplantılara ilk defa katıldığımdan dolayı heyecan duymakta idim. Akşam Dolmabahçe Sarayının üst katındaki salonların birinde toplandı. Benim yerim konuşmalarını duyacak kadar Atatürk'e yakındı. Sağ tarafımda Sabiha Gökçen Hanım, sol tarafımda Celâl Bayar bulunuyordu. Herkes birbiriyle konuşuyordu. Ben de Sabiha Hanımla planörlük için Ankara ve Eskişehir arasında ne gibi farklar olduğunu, yazın Ankara'da hava boşluklarının çoğalıp çoğalmadığı konusunu görüşüyorduk. Atatürk Sabiha Hanımla bir gün sonra Celâl Bayar'la yapacakları Rusya seyahatinin hazırlıkları hakkında bilgi aldı.

O akşam sofrada bulunanlardan Şemseddin Bey'i, Nuri Conker'i, Salâh Cimcoz Bey'i, yemek esnasında gelen Atatürk'ün hemşiresi Makbule Hanımla zevcini hatırlıyorum. O akşam deniz bayramı dolayısıyla mi nedir, Atatürk pek neşeli idi. Daha çok Çanakkale harbleri üzerine konuşuyordu.

Son Anafartalar çatışmasıyla ilgili anılarını anlatıyordu. Herkes kulak kesilmiş dinliyordu. "Düşman olduğu yerde durdurulmuş, bir adım ilerlemiyor, fakat sürekli surette yeni kuvvetler çıkarıyor. Arkadan düşman gemileri durmadan siperlerimizi dövüyordu. Ben bir ileri hareketi düşünüyor, bu maksatla cepheyi dolaşıyor, durumu inceliyordum. Zabitlerden aldığım bilgiye göre askerler bombardımanlardan yılmış, ileri hareketi için bir istek yoktu. Taarruz emri verildiyse de yerinden kımlıdayan olmadı. İleri siperleri tekrar dolaştım. Askere dedim ki, biliyorsunuz taarruz edeceğiz. Fakat ben işaret vermeyince ileri atılmayınız diye sıkı sıkı emir verdim. Ertesi gün taarruz vakti sabah saatleri sakin geçti. Düşman siperlerinde sema-verler kuruldu. Her zamanki hayat başladı. Bizim siperlerde ise emir bekliyen bir durum vardı. Öğleye doğru siperlerin başına geçerek taarruz işaretini verince bütün asker süngü hücumuna geçti; ön siperlerde İngiliz askerleri, bizim asker birbirine karışmıştı. Donanma bombardıman yapamıyordu. Top ateşleri bizim askerden ziyade kendi askerlerini öldürüyordu.

Taarruz muvaffak olmuş, askerler de düşman askeriyle yuvarlana yuvarlana sahili bulmuştu. Son Anafartalar harbleri böyle geçti. Düşman da artık Gelibolu yarımadasını boşaltmaya, donanmayı Çanakkale'den çekmeye karar verdi".

Dinleyenler üzerinde büyük etki yapan bu sözlerden sonra Salâh Cimcoz Bey lâfa karışarak “Anafartalar’daki zaferden sonra İtilâf devletlerinin Gelibolu yarımadasını boşaltması İstanbul’da büyük bir sevinç uyandırdı da İttihat ve Terakki Merkez-i Umumisi, Başkumandan Enver Paşa’ya bir heyet göndererek Anafartalar harbini kazanan Mustafa Kemal’i bir rütbe yükselterek Paşa yapmasını ricaya karar verdi. Giden heyette ben de vardım. Enver Paşa, o bununla kanaat etmez, diyerek ricalarını yerine getirmediğini söyledi.

Bundan sonraki konuşmalardan Ata ile Enver Paşa’nın arası pek iyi olmadığı anlaşılıyordu. Çanakkale savaşına katılmasında güçlük çıkardığından dolayı kendisine kırgındı.

“Bir ara Harbiye Nezaretine yeni bir iş için başvurmuştum. Kalemi Mahsusta çalışmamı emrettiler, askerlik icabı kabul ettim. Orada çalışırken resmî işler arasında bir gün pedere de bir mektup yazıverir misin demez mi? Ben baba ile oğul arasına giremem.. dedim. Yazmadım”.

“Çanakkale harbinde vazife almak için ne kadar uğraştığımı bilirsiniz; askerlik, kuvvetin iyi şekilde sevk ve idaresi değil midir? O Kafkasya cephesinde muvaffak olamadı.” dediler.

O akşamki yemek büyük bir neşe içinde geçti. Beraberce şarkılar söylendi, nutuklar irad edildi. Nuri Conker’in davudî sesi herkesten üstün çıkıyordu. Bir ara Atatürk Nuri Conker’e sordu: “Reisicumhur seçilmezsem, ben ne iş tutarım? Hemen kendileri cevap verdi: “Parti Sekreteri olurum.”

Toplantı dağıldığı zaman düşünüyordum, bugünüm ne kadar mutlu geçti.

Atatürk keyfî idare ve beceriksizliğin ne kadar karşısında imiş, diyordum.

